

หลักสูตรการเรียนรู้การดำรงชีวิต ตามวิถีเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์

โครงการการเพิ่มศักยภาพชุมชนด้านเกษตรปลอดภัย
ด้วยกระบวนการเรียนรู้ผ่าน ICT
ศูนย์จัดการทรัพยากรเพื่อท้องถิ่น (CRC) มสธ.
ภาคีเครือข่าย และ สสส.

หลักสูตรการเรียนรู้การดำรงชีวิต ตามวิถีเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์

➔ ที่ปรึกษา

นายสุนัย เศรษฐบุญสร้าง
นายเอ็นนู ชื่อสุวรรณ

➔ ผู้จัดทำ

รศ. บำเพ็ญ เขียวหวาน
รศ.ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ
นางรุณันท์ พานิชโยทัย
นางสาวไตรยา พานิชโยทัย
นางสาวปิยะวรรณ เพ็ชรจัด
นางสาวเมทินี นุ่มเกิด

โครงการการเพิ่มศักยภาพชุมชนด้านเกษตรปลอดภัยด้วยกระบวนการเรียนรู้ผ่าน ICT
ศูนย์จัดการทรัพยากรเพื่อท้องถิ่น (CRC) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
โทร. 0-2504-7777 ต่อ 8083 มือถือ 081-964-2969 โทรสาร 0-2503-3578
E-mail kppproject2556@gmail.com
<http://foodsafetythai.com>

คำนำ

แผนอาหารเพื่อสุขภาพ สสส.ได้รายงานว่ **อาหารคือรากแห่งอารยธรรมทั้งปวง และชะตากรรมของชาติแขวนอยู่บนตัวเลือกทางอาหารของชาตินั้น ๆ** อาหารนั้นอยู่รอบตัวเรา เกี่ยวข้องตั้งแต่ชีวิตของเกษตรกรและผู้ผลิต ไปจนถึงสุขภาพของผู้บริโภค และส่งผลต่อเรื่องความมั่นคงของประเทศ ในมิติของสุขภาพ

จากสถานการณ์ที่กล่าวมาข้างต้นจึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรและภาคีผู้เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจระบบการผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัยจากสารพิษ ระบบการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองในตลาด การลดต้นทุนการผลิต การยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยและคุณภาพของผลผลิต ระบบการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานต้นน้ำถึงปลายน้ำ เชื่อมโยงตั้งแต่การผลิต การกระจายสินค้า การเชื่อมโยงผู้บริโภค การสื่อสารและประชาสัมพันธ์และมีการสร้างการเรียนรู้ รวมทั้งฐานข้อมูลที่ทำให้เกิดการยกระดับความรู้ ความเข้าใจร่วมกัน และเชื่อมโยงถึงการส่งเสริมสุขภาพทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการเพิ่มศักยภาพชุมชนด้วยกระบวนการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยอาศัยด้านเกษตรปลอดภัยเป็นกลวิธี โดยใช้เครือข่ายไอซีทีและการเรียนรู้ทางไกลเป็นเครื่องมือ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็วยิ่งขึ้น สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาคมนาคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 และแผนอาหารเพื่อสุขภาพต่อไป

ขณะเดียวกัน โครงการเพิ่มศักยภาพชุมชนด้วยกระบวนการเรียนรู้ผ่าน ICT ศูนย์จัดการทรัพยากรเพื่อท้องถิ่น (CRC) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน่วยงานภาคีเครือข่ายและผู้เกี่ยวข้องตระหนักว่ **การเกษตรคือวิถีชีวิต** จึงได้ร่วมกันพัฒนาชุดการเรียนรู้ การดำรงชีวิตตามวิถีเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ ในระบบต่างๆ เพื่อขับเคลื่อนเกษตรปลอดภัยเพราะระบบการเรียนรู้เป็นระบบที่สำคัญและจำเป็นกับทุกภาคส่วน ทั้งภาคเกษตรกรผู้ผลิต ผู้บริโภค ผู้กระจายสินค้า ผู้ส่งเสริมและพัฒนา และภาคส่วนต่างๆในสังคม ชุดการเรียนรู้นี้เกิดขึ้นจากความร่วมมือและการร่วมกันออกแบบจากหลายฝ่ายที่มุ่งหวังให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักและการปฏิบัติการร่วมกันขับเคลื่อนเกษตรปลอดภัยอย่างเป็นรูปธรรมในภาคส่วนต่าง ๆ โครงการฯ จึงขอขอบคุณทุกท่าน ทุกฝ่าย ทุกองค์กรรวมถึงกลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ ที่ได้ร่วมกันพัฒนาชุดการเรียนรู้และสื่อต่างๆ ตลอดจนขอขอบคุณบุคคลต้นแบบ กรณีตัวอย่างต่าง ๆ ที่เป็นกรณีศึกษาและผู้มีส่วนที่จะนำความรู้นี้ไปเผยแพร่และปฏิบัติต่อไป อย่างไรก็ตามชุดการเรียนรู้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีการปรับปรุงให้เหมาะสมอยู่เสมอ ดังนั้นเมื่อมีการดำเนินการเรียนรู้ไประยะหนึ่งแล้ว ก็จะได้มีการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

โครงการการเพิ่มศักยภาพชุมชนด้านเกษตรปลอดภัย
ด้วยกระบวนการเรียนรู้ผ่าน ICT

มกราคม 2557

สารบัญ

	หน้า
ชื่อหลักสูตร	1
ชื่อวุฒิบัตร	1
หน่วยงานที่รับผิดชอบ	1
ปรัชญาและแนวคิดในการจัดการเรียนรู้	1
ปรัชญาในการเรียนรู้	1
ลักษณะเด่นของการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ	2
เกณฑ์ชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้	3
วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	4
มาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร	5
กำหนดการเปิดการเรียนรู้	5
คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเรียนรู้	5
ระบบการเรียนรู้และกำหนดเวลาการเรียนรู้	5
การวัดผลและการสำเร็จการเรียนรู้	6
ผู้จัดการเรียนรู้	6
สถานที่และอุปกรณ์การศึกษา	6
ทรัพยากรและงบประมาณ	7
ผลที่คาดว่าจะได้รับของหลักสูตร	7
หลักสูตรการเรียนรู้	7
หมวดวิชาการจัดการเรียนรู้และฐานข้อมูล	7
หมวดวิชามาตรฐานความปลอดภัยของผลผลิตทางการเกษตร	8
หมวดวิชาการผลิตและการจัดการกลุ่ม	8
หมวดวิชาการกระจายสินค้า	10
หมวดวิชาการเชื่อมโยงผู้บริโภค	10
หมวดวิชาการสื่อสารและประชาสัมพันธ์	10
หมวดวิชาเสริมและสาระบันเทิง	10

หลักสูตรการเรียนรู้

การดำรงชีวิตตามวิถีเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์

ชื่อหลักสูตร

การดำรงชีวิตตามวิถีเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์

ชื่อผู้จัดทำ

ผู้จัดทำ การดำรงชีวิตตามวิถีเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

- 1.1 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- 1.2 หน่วยงาน องค์กรภาคี
- 1.3 องค์กรภาคประชาชน กลุ่มเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์

ปรัชญาและแนวคิดในการจัดการเรียนรู้

1.ปรัชญาการเรียนรู้

ปรัชญาการเรียนรู้ของโครงการได้นำแนวทางตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเน้นไปที่ “ความประพฤติที่ทำอะไรเพื่อให้เกิดผล” โดยเป็นกระบวนการเรียนรู้จากการลงมือประพฤติปฏิบัติให้ถึงจุด “พอประมาณ” (ที่ไม่มากหรือน้อยเกินไปจนไม่เกิดผลที่ดี) อันมิใช่สักแต่ให้คิดได้อย่างเที่ยงตรงในเหตุในผล โดยที่ไม่ลงมือปฏิบัติอะไร ซึ่งในที่สุดการเรียนรู้จากการลงมือประพฤติปฏิบัติเช่นนี้ ก็จะนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงของชีวิตผู้เรียนรู้ในทางที่เจริญงอกงามขึ้น และตกผลึกเป็น “ปัญญา” ที่สามารถจะนำไปสู่การแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องเที่ยงตรงในเหตุในผลยิ่ง ๆ ขึ้น อันจะกลายเป็น “ภูมิคุ้มกัน” ของชีวิตต่อไป

การเข้าใจว่า “ผลที่ดี” คืออะไรเป็นเงื่อนไขด้าน “คุณธรรม” ขณะที่การเข้าใจว่า จะต้องกระทำ “เหตุ” อะไรเพื่อนำไปสู่ “ผลที่ดี” นั้น ๆ เป็นเงื่อนไขด้าน “ความรู้” ฉะนั้นหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไขของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง อันได้แก่ “ความมีเหตุผล ความพอประมาณ และการมีภูมิคุ้มกัน” กับเงื่อนไขของ “ความรู้และคุณธรรม” ถ้าอธิบายให้เป็น “กระบวนการเรียนรู้” (learning process) ดังแนวทางที่อธิบายมาข้างต้น ก็จะเห็นได้ว่าปรัชญาการเรียนรู้ของเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะที่คล้ายคลึงมากกับ “กระบวนการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์” (scientific method) ที่ประกอบด้วยขั้นตอนการ “ตั้งสมมติฐาน” ว่าอะไรเป็น “เหตุ” (หรือตัวแปรนำ) ที่ก่อให้เกิด “ผล” (หรือตัวแปรตาม) ต่าง ๆ จากนั้นก็ “ทดลองพิสูจน์สมมติฐาน” ดังกล่าว (ให้ถึงจุด “พอประมาณ” ที่ไม่มากหรือน้อยเกินไปเพื่อจะประมวลผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ) สุดท้ายจึง “สรุปผลการทดลอง” ให้ตกผลึกเป็น “ปัญญา” ที่สามารถจะนำไป

ประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาเรื่องอื่น ๆ ในลักษณะคล้ายคลึงกันนี้ได้ต่อไป (ซึ่งก็จะกลายเป็น “ภูมิคุ้มกัน” ของชีวิตในที่สุด) (สุนัย เศรษฐบุญสร้าง)

2 ลักษณะเด่นของการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT)

จากปรัชญาการเรียนรู้ออนไลน์ที่ได้กล่าวมาเมื่อประยุกต์ใช้กับการ สร้างชุด การเรียนรู้ออนไลน์ เพิ่มศักยภาพชุมชนด้านเกษตรปลอดภัยด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ จะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากการศึกษาภายใต้ระบบการศึกษาปกติที่เป็นทางการ คือ

2.1 ใช้ชุดสื่อวีดิทัศน์ สื่อ On line สื่อผ่าน IPTV เป็นเครื่องมือหลักของการสร้างกระบวนการเรียนรู้ อันทำให้ต้นทุนการเรียนรู้ต่ำมาก แต่ให้ผลสัมฤทธิ์สูง (**มีประสิทธิภาพ**) เพราะเรียนรู้จากประสบการณ์ ของต้นแบบบุคคล กลุ่ม ชุมชน เครือข่ายที่แท้จริง เป็นกรณีศึกษา กรณีตัวอย่างและสามารถใช้สถานที่ใด ๆ ในแต่ละหมู่บ้านเป็นที่เรียนก็ได้ขอเพียงให้มีเครื่องมือ โทรทัศน์ โดยไม่ต้องลงทุนก่อสร้างอาคารอะไรเพิ่ม อีกทั้งสามารถใช้วิทยากรกระบวนการจากคนในแต่ละกลุ่ม ชุมชนเป็นผู้ทำหน้าที่จัดการความรู้ ส่งผลให้ชาวบ้านไม่ต้องเสียเวลาเดินทางไปเรียนในสถานที่ห่างไกล ตลอดจนสามารถจะกำหนดตารางเวลาเรียนรู้ที่เหมาะสมร่วมกันได้โดยไม่ให้กระทบต่อวิถีการทำมาหากิน จึงสามารถเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และได้ความรู้ครบถ้วนเป็นระบบ (package) ที่จำเป็นต่อการแก้ปัญหาของเกษตรกร ภายใต้บริบทของปัญหาที่แตกต่างกัน (เนื่องจากสามารถใช้สื่อที่มีเรื่องราวความรู้หลากหลายช่วยในการจัดการเรียนรู้โดยไม่มีข้อติดขัดด้านตัวผู้สอนหรือวิทยากรเก่ง ๆ ที่จะมีปัญหาในการเดินทางไปสอนยังสถานที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ)

2.2 เน้นการเรียนรู้จากการลงมือประพฤติปฏิบัติ ด้วยการอาศัยประเด็นปัญหาของแต่ละชีวิต แต่ละครอบครัว แต่ละกลุ่ม ชุมชนท้องถิ่น เป็นโจทย์เพื่อหาคำตอบในการแก้ปัญหาเหล่านั้น ผ่านทางการทำโครงการต่าง ๆ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขทั้งต่อผู้เรียน ครอบครัว กลุ่ม และชุมชนท้องถิ่น (**มีประโยชน์**) กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนี้ ช่วยให้แม้แต่คนที่อ่านหนังสือไม่ออก เขียนไม่ได้ ก็สามารถจะร่วมเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพในการแก้ปัญหาของชีวิตตนเองและครอบครัว จากหลักสูตรการเรียนรู้ออนไลน์ที่ออกแบบให้สามารถรองรับกลุ่มคนซึ่งมีพื้นฐานการศึกษาอันแตกต่างกันหลากหลายได้ เนื่องจากเน้นเรียนรู้ด้วยการดูสื่อเรื่องเล่าต่าง ๆ และการทำโครงการ เพื่อแก้ปัญหาของแต่ละชีวิต ครอบครัว กลุ่ม อันสอดคล้องกับวิถีการเรียนรู้ตามปกติของผู้คนอยู่แล้ว เพียงแต่จัดการเรียนรู้ตามธรรมชาตินี้ให้เป็นระบบขึ้น และสร้าง “ระเบียบวินัยของการเรียนรู้” (discipline) ผ่านการให้ใบ**วุฒิบัตร** ที่จะออกให้กับผู้ที่มีวินัยของการเรียนรู้ตามมาตรฐานที่กำหนด ทั้งนี้เพื่อเป็น “สัญญา” แห่งการรับรองคุณค่าของ “ความรู้” ที่สามารถจะแก้ปัญหาชีวิตของผู้เรียน ครอบครัว กลุ่มและชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 เน้นการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มของคนที่อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงกันโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง อันจะนำไปสู่การรวมกลุ่มของคนที่มีความรู้ความเข้าใจ (หรือทฤษฎี) ที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความประหยัดของขนาด (economy of scale) ในการพึ่งพาช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งด้านการผลิต การตลาด การบริโภค การจัดการทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ของคนในแต่ละชุมชน ตลอดจนนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม ชุมชนท้องถิ่นจนก่อให้เกิดเป็นสภาพแห่งความมี **“มิตรดี สหายดี สภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่ดี”** ซึ่งเอื้อต่อการเสริมสร้างความเจริญงอกงามทางจิตปัญญาของผู้คน (ทำให้มีความสุขอย่างยั่งยืน)

3 เกณฑ์ชีวิตและมาตรฐานการเรียนรู้

จาก หลักเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงอธิบายว่ามีเป็นขั้น ๆ ดังพระราชดำรัสเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2542 ความตอนหนึ่งว่า

“เศรษฐกิจพอเพียงก็มีเป็นขั้น ๆ แต่ว่าต้องดูว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ที่จะมาบอกว่าให้พอเพียงเฉพาะตัวเอง 100 % เป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ จะต้องมีการแลกเปลี่ยน ต้องมีการช่วยกัน ถ้ามีการช่วยกันแลกเปลี่ยนไม่ใช่เศรษฐกิจพอเพียงแล้ว แต่ว่าพอเพียงในทฤษฎีนี้คือ สามารถที่จะดำเนินงานได้....เศรษฐกิจพอเพียง ที่หมายถึงนี้ คือว่าอย่างที่คนทำธุรกิจ ก็ย่อมต้องไปกู้เงิน เพราะว่าธุรกิจหรือกิจการอุตสาหกรรมสมัยใหม่ คนเดียวไม่สามารถที่จะรวบรวมทุนมาสร้างกิจกรรมที่ใหญ่ เช่น เรื่องเขื่อนป่าสัก คนเดียวทำไม่ได้ หรือแม้หน่วยราชการหน่วยเดียวทำไม่ได้”

ขณะเดียวกันเมื่อเชื่อมโยงกับแนวพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องทฤษฎีใหม่ 3 ขั้น ได้แก่ การแก้ปัญหาในระดับบุคคลและครัวเรือน ระดับกลุ่มคน และระดับเครือข่าย ก็อาจแบ่งระดับการเรียนรู้ของหลักสูตรได้เป็น 3 ขั้น คือ

ก) **ขั้นที่ 1** เน้นการแก้ปัญหาในระดับของชีวิตปัจเจกบุคคลและครัวเรือนให้หมดหนี้สิน ลดต้นทุน ทำเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ มีอาชีพการงานที่มั่นคง มีครอบครัวที่อบอุ่น ลดอบายมุขสิ่งเสพติดที่เป็นทางแห่งความเสื่อมของชีวิต ตลอดจนมีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่แข็งแรง เป็นต้น

ข) **ขั้นที่ 2** เน้นการแก้ปัญหาในระดับของกลุ่มคนที่มีการรวมตัวจัดตั้งเป็นกลุ่มลักษณะต่าง ๆ ให้เกิดเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งมั่นคง สามารถพึ่งพาช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อเสริมสร้างความแข็งแรงของสุขภาพทั้งในมิติทางด้าน**กาย** (Physical Health) **จิต** (Mental Health) **สังคม** (Social Health) และ **จิตปัญญา** (Spiritual Health) ของสมาชิกกลุ่ม

ค) **ขั้นที่ 3** เน้นการแก้ปัญหาในระดับเครือข่ายที่เชื่อมโยงกลุ่มคนหลายกลุ่ม เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันในมิติต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์

การเรียนรู้การดำรงชีวิตตามวิถีเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์เน้นเรียนรู้จากแบบอย่างเรื่องราวความสำเร็จของผู้คนและกลุ่มคนต่าง ๆ นั้นจะสอดคล้องกับทฤษฎีเซลล์กระจกเงา (Mirror Neuron Theory) ที่นักวิทยาศาสตร์เพิ่งค้นพบตำแหน่งของเซลล์กระจกเงาในสมอง ซึ่งทำหน้าที่จดจำพฤติกรรมของสิ่งที่เห็น และผลักดันให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมเหล่านั้นเหมือนภาพสะท้อนของกระจก อีกทั้งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของสมอง (Brain Based Learning Theory) ที่ชี้ให้เห็นว่ามนุษย์จะเรียนรู้ได้ดีด้วยวิธีรับรู้ ผ่านประสาทสัมผัสต่าง ๆ หลายด้านพร้อมกันอย่างต่อเนื่อง ในทิศทางที่สอดคล้องประสานสัมพันธ์กัน ทั้งการเห็นภาพ ได้ยินเสียง ได้ลงมือทดลองสัมผัสจากการปฏิบัติ ฯลฯ ด้วย “ความถี่” (frequency) และ “ห้วงระยะเวลา” (duration) อันเหมาะสม การเรียนรู้หลักสูตรนี้จึงให้น้ำหนักของหน่วยกิตด้านการลงมือประพฤติกิจจริงผ่านการทำโครงการต่าง ๆ ไม่ต่ำกว่าน้ำหนักของหน่วยกิตที่ให้การเรียนรู้ในภาคทฤษฎีจากการดูสื่อชุดพร้อมกับกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในห้องเรียน

อย่างไรก็ตามการเรียนรู้หลักสูตรการดำรงชีวิตตามวิถีเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ นี้เป็นนวัตกรรมของการเรียนรู้อันจะต้องใช้เวลาในการวิจัยและพัฒนาชุดการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ ซึ่งจะอาศัยวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยการทดลองดำเนินการกับกลุ่มต่าง ๆ ที่สนใจ และพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรควบคู่ไปด้วยเพื่อความสมบูรณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและสามารถอธิบายหลัก แนวคิดเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ และระบุคุณค่า ความสำคัญ ประโยชน์ของเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ ได้
2. เพื่อให้ผู้เรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รู้จักคิด วิเคราะห์ เชื่อมโยงอย่างเป็นระบบได้
3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบอกถึงความตั้งใจ และความคาดหวังที่จะประพฤติกิจปฏิบัติตน ในวิถีเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์และนำแผนการดำเนินชีวิตของตน ครอบครัว กลุ่ม และชุมชนไปปฏิบัติได้
4. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจ มั่นใจ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเข้าสู่วิถีเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ได้
5. เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การบูรณาการร่วมกันขององค์กรภาคีต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคท้องถิ่น และภาคสถาบันการศึกษาในการขับเคลื่อนเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์

มาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร

ในการเรียนรู้มีมาตรฐานเชิงพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. มีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เข้าสู่วิถีเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์
2. มีการเสริมสร้างกิจกรรม เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ลดหนี้สินและลดต้นทุนการผลิต
3. มีการทำแผนปฏิบัติการพัฒนาของตนเอง กลุ่ม/ชุมชนด้านเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ในทุกระบบ
4. สามารถพึ่งพาตนเอง มีความทุกข์น้อยลง มีความสุขมากขึ้น

กำหนดการเปิดการเรียนรู้

กลุ่ม ชุมชน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชและภาคีต่างๆจะดำเนินการเปิดการเรียนรู้ ในปี 2557 เป็นต้นไป

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเรียนรู้

ผู้เข้ารับการเรียนรู้ จะต้องมียุทธศาสตร์ดังนี้

1. มีความมุ่งมั่นและต้องการทำเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง
2. มีเวลาและตั้งใจในการจะเข้าเรียนรู้และสามารถเข้าร่วมเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ
3. สามารถรวมกลุ่มผู้สนใจที่จะเรียนรู้ร่วมกันในแต่ละกลุ่ม ชุมชนหรือองค์กรได้

ระบบการเรียนรู้และกำหนดเวลาการเรียนรู้

หลักสูตรการเรียนรู้การดำรงชีวิตตามวิถีเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ นี้ ใช้ระบบการเรียนการสอน โดยจัดสาระของหลักสูตรเป็นชุดวิชาที่บูรณาการเนื้อหา และประสบการณ์ต่าง ๆ ของวิชาที่เกี่ยวข้องกับ ระบบการเรียนรู้และฐานข้อมูล ระบบมาตรฐานความปลอดภัยของผลผลิตทางการเกษตร ระบบการผลิตและการจัดการกลุ่ม ระบบการกระจายสินค้า ระบบการเชื่อมโยงผู้บริโภค ระบบการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ ที่มีความสัมพันธ์กันเข้าไว้ด้วยกันอย่างมีระบบ และเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ในเชิงเนื้อหากับการฝึกปฏิบัติ และการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจริง ระบบการเรียนรู้ได้แบ่งเป็น 2 ช่วงโดยมีลักษณะดังนี้

ช่วงระยะที่ 1 ระยะการเข้าใจ เป็นการเรียนรู้ที่เน้นด้านการเรียนรู้เชิงเนื้อหา แนวคิด หลักการและองค์ความรู้ต่างๆ ที่สามารถเข้าใจ ในทำการเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ได้ เป็นการเรียนรู้จากสื่อวีดิทัศน์คัดสรร สื่อ On line และการทำกิจกรรมหลังจากชมสื่อ การเรียนรู้โดยกระบวนกรกลุ่มในการพูดคุย สรุปล วิเคราะห์ เนื้อหา อย่างน้อย 4 สัปดาห์(1 เดือน) สัปดาห์ละ 1 วัน วันละ 3 ชั่วโมง รวม 4 วัน 12 ชั่วโมง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปบทเรียนร่วมกัน

ช่วงระยะที่ 2 ระยะการเข้าถึงและพัฒนา เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงเพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่วิถีเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ที่สามารถเข้าถึง และเกิดการพัฒนาในระดับบุคคลและครอบครัว เป็นการเรียนรู้ โดยการปฏิบัติการจริง **20 สัปดาห์**(5 เดือน) ดังนี้

1. การทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองและครัวเรือนในการทำเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ เวลา 20 สัปดาห์

2. การเรียนรู้ เสริมจากการพูดคุย ศึกษาดูงาน (ถ้ามี) จากบุคคลต้นแบบ กลุ่มต้นแบบชุมชนต้นแบบ รวมถึงการศึกษา ชักถามกับผู้จัดการเรียนรู้และ การเรียนรู้ จากสื่อสิ่งพิมพ์คัดสรร

3. การเรียนรู้ โดยกระบวนการกลุ่มในการพูดคุย สรุปร วิเคราะห์ สรุปรทเรียน การทำกิจกรรม การปฏิบัติการพัฒนาตนเองไม่น้อยกว่า 5 เดือนละ 2 วัน วันละ 3 ชั่วโมง รวม 10 วัน 30 ชั่วโมง

รวมระยะเวลาในการเรียนรู้ด้านเนื้อหาและการปฏิบัติการจริง **24 สัปดาห์หรือ 6 เดือน**

การวัดผลและการสำเร็จการเรียนรู้

การสำเร็จการเรียนรู้ ผู้สำเร็จการเรียนรู้ในหลักสูตร ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- 1) มีเวลาร่วมเรียนรู้ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนวันที่กลุ่มมีการนัดพบของกลุ่ม
- 2) มีการทำโครงการส่วนบุคคลและโครงการกลุ่ม (แผนชีวิตด้านเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์)
- 3) มีการทำกิจกรรมด้านเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ ของตนเองและกลุ่ม

ผู้จัดการเรียนรู้

ผู้จัดการเรียนรู้เป็นผู้ที่อาสา กลุ่มเรียนรู้ในการช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกและจัดกระบวนการเรียนรู้ นำผู้เรียนรู้เข้าสู่กระบวนการตลอดจนร่วมสรุปประเด็นสำคัญ ซึ่งมีทักษะในการเป็นวิทยากรกระบวนการ อาจเป็นบุคลากรในชุมชนเองหรือ เจ้าหน้าที่ นักพัฒนาทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในพื้นที่/กลุ่มเรียนรู้ อย่างน้อยกลุ่มละ 1 คน

สถานที่และอุปกรณ์การศึกษา

1. สถานที่ การจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรนี้ กลุ่มผู้เรียนรู้สามารถกำหนดสถานที่ และช่วงเวลาในการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ด้วยกลุ่มเอง
2. อุปกรณ์การเรียนรู้ กลุ่มและชุมชนที่มีการเรียนรู้ จัดเตรียมอุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องฉายวีดีทัศน์ เครื่องรับโทรทัศน์ ฯลฯ ด้วยตนเอง
3. สื่อเพื่อใช้ในการเรียนรู้ที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชและหน่วยงานภาคีได้จัดทำขึ้น
4. แนวทางการเรียนรู้ประจำหลักสูตร

ทรัพยากรและงบประมาณ

ทรัพยากรในกิจกรรม ผู้เรียนรู้ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชและองค์กรสนับสนุนสมทบตามความจำเป็น

ผลที่คาดว่าจะได้รับของหลักสูตร

1. ส่งเสริมและขยายผลการขับเคลื่อนเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์
 2. พัฒนาบุคคลเป้าหมายให้ดำรงชีวิตตามวิถีเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์
 3. พัฒนารูปแบบ/การเรียนรู้ ที่เชื่อมโยงระหว่างแนวคิด หลักการสู่การปฏิบัติ
- การเปลี่ยนแปลง เป็นการเรียนรู้เชิงบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกรและชุมชน
5. ประสานเชื่อมโยงภาคีต่าง ๆ ในการผนึกกำลังและเรียนรู้ร่วมกันในการดำเนินงาน

หลักสูตรการเรียนรู้

โครงสร้างหลักสูตร

- 1) หมวดวิชาการจัดการเรียนรู้และฐานข้อมูล (รหัส 01)
- 2) หมวดวิชามาตรฐานความปลอดภัยของผลผลิตทางการเกษตร (รหัส 02)
- 3) หมวดวิชาการผลิตและการจัดการกลุ่ม (รหัส 03)
- 4) หมวดวิชาการกระจายสินค้า (รหัส 04)
- 5) หมวดวิชาการเชื่อมโยงผู้บริโภค (รหัส 05)
- 6) หมวดวิชาการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ (รหัส 06)
- 7) หมวดวิชาเสริมและสาระบันเทิง (รหัส 07)

หมายเหตุ หมวดวิชาและวิชาในการเรียนรู้ อาจจะมีการพัฒนาเพิ่มเติมตามความต้องการของผู้เรียนรู้ โดยรายละเอียดวิชาและสื่อในแต่ละหมวดมีดังนี้

1. หมวดวิชาการจัดการเรียนรู้และฐานข้อมูล (รหัส 01)

1.1 การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์

- 1) วิถีเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและเกษตรอินทรีย์
- 3) แนวทางการขับเคลื่อนเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์
- 4) ระบบเศรษฐกิจวัตถุ (The story of stuff)
- 5) ข้อตกลงการค้าเสรี : ลงนามเพื่อล้มสลาย
- 6) ฆาตกรเงียบ
- 7) เศรษฐกิจทางเลือก : จินตนาการที่ขาดหายไปของสังคมไทย

8) วิธีการพัฒนาผ้าวิกฤต

9) เปิดปม สังคมไทย

1.2 วิถีเกษตรอินทรีย์

1) เส้นทางเกษตรอินทรีย์

2) เกษตรประณีต 1 ไร่ ไม่ยาก ไม่จน

3) เกษตรอินทรีย์ทางเลือกใหม่ของเกษตรกรไทย

4) การจัดการพืชแบบผสมผสาน (เกษตรอินทรีย์)

5) คนรุ่นใหม่กับวิถีชีวิตเกษตรอินทรีย์เป็น อยู่และยั่งยืน

1.3 การจัดการกระบวนการเรียนรู้

1) ความรู้คือประทีป ตอนนักเรียนชาวนา

2) เกษตรกรรมธรรมชาติที่พิจิตร

3) กรณีศึกษาการจัดการความรู้

4) เกษตรกรยุคใหม่ควรรู้อะไรบ้าง (Smart Planning)

5) การวิจัยกลุ่มผักปลอดสารพิษบ้านจำ ต.ปงยางคก ลำปาง

1.4 การจัดทำฐานข้อมูล

1) การจัดทำฐานข้อมูลและเว็บไซต์

2. หมวดวิชามาตรฐานความปลอดภัยของผลผลิตทางการเกษตร (รหัส 02)

1) การรับรองมาตรฐานแบบมีส่วนร่วม(PGS)

2) การตรวจสอบย้อนกลับสินค้าเกษตร

3. หมวดวิชาการผลิตและการจัดการกลุ่ม (รหัส 03)

3.1 วิชาการจัดการดิน

1) การปรับปรุงบำรุงดิน

2) ชีวิตในดิน ดินมีชีวิต

3) ภูมิปัญญาหมอดิน เกษตรกรไทย ชุด เทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน ชุดที่ 2

4) ปุ๋ยพืชสด ฟันฟุปลูฟี่ สุ่วถีเศรษฐกิจพอเพียง

5) การผลิตปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง สูตรกรมพัฒนาที่ดิน

6) ชุบเปอร์ พด.1 พด.2 พด.3 สารเร่งจุลินทรีย์เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตทางการเกษตร

7) ภูมิปัญญาหมอดินอาสา กับ สารเร่ง พด.7

- 8) การผลิตจุลินทรีย์โดยใช้สารเร่ง พด.9
- 9) ปุ๋ยชีวภาพ พด.12 เพิ่มธาตุอาหารและฮอร์โมนพืช
- 10) การทำดินระเบิด ทำปุ๋ยพืชสด ทำปุ๋ยหมักจากขยะ
- 11) การผลิตปุ๋ยหมักมูลไส้เดือนดิน
- 12) ความรู้เรื่องปุ๋ยชีวภาพ
- 13) สาธิตการทำน้ำสกัดชีวภาพ
- 14) วิธีการทำน้ำหมักโดยไม่ใช้โมลาสหรือกากน้ำตาล

3.2 การจัดการน้ำ

- 1) จุลินทรีย์แก้ปัญหาหน้าเฝ้าเสีย
- 2) พญาเร่งให้น้ำ หมักปุ๋ยในแปลงผัก

3.3 การจัดการความหลากหลายทางชีวภาพและพันธุกรรม

- 1) พันธุกรรมและการทำเกษตรอินทรีย์
- 2) สงครามเมล็ดพันธุ์

3.4 การจัดการศัตรูพืช

- 1) น้ำส้มควันไม้

3.5 การผลิต

- 1) การวางแผนการผลิตและการตลาด
- 2) ลดต้นทุนการผลิตข้าว
- 3) การทำนาแบบลดต้นทุนของ ดร.แสวง รวยสูงเนิน

3.6 การจัดการกลุ่มและเครือข่าย

- 1) ปรัชญา แนวคิดและองค์ประกอบวิสาหกิจชุมชน
- 2) กรณีศึกษา เครือข่ายสมาคมฟื้นฟูหมู่บ้านชนบท
- 3) กรณีศึกษา เครือข่ายผลิตอาหาร จำกัด (โรงแปงขนมจีน) อ.นบพิตำ
- 4) กรณีศึกษา ศูนย์วิสาหกิจชุมชนไม้เรียง ต.ไม้เรียง อ.ฉวาง
- 5) กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพดงบางจาก
- 6) ชุมชนตะโหนด

4. หมวดวิชาการกระจายสินค้า (รหัส 04)

- 1) การกระจายสินค้า

- 2) โครงการวิจัยและพัฒนาระบบแลกเปลี่ยนชุมชน
- 3) สร้างสุขเมืองไทย ตอนตลาดนัดสีเขียว
- 4) ฝ่าวิกฤตด้วยธุรกิจคุณธรรม Social Enterprise
- 5) การออกแบบบรรจุภัณฑ์

5. หมวดวิชาการเชื่อมโยงผู้ประกอบการ (รหัส 05)

- 1) ทુંแสงตะวัน ส่งผัก ส่งใจ
- 2) คนละไม้คนละมือ การจัดการตลาดที่ด่านช้าง

6. หมวดวิชาการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ (รหัส 06)

- 1) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ชุมชน

7. หมวดวิชาเสริมและสาระบันเทิง (รหัส 07)

7.1 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

7.1.1 การจัดการทรัพยากรป่าไม้

- 1) บทเรียนจากป่าชุมชน
- 2) ความสำเร็จชุมชนบ้านคลองเรือในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำพะโต๊ะ

7.1.2 การจัดการทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง

- 1) ตามหาปูม้ากับลุงจาง
- 2) ฟันฟูทะเลสาบสงขลา

7.2 พลังงานทางเลือก

- 1) พลังงานทางเลือกในระบบเกษตร

7.3 สุขภาวะ

- 1) โยคะกับหมอเขียว
- 2) แพทย์ทางเลือกกับหมอเขียว
- 3) สร้างสุข เมืองไทย ตอน ลูกผู้ชายตัวจริง
- 4) สุขภาพดีด้วยวิถีธรรมชาติกับหมอจูน
- 5) พลิกผันชีวิต พิษิตโรคร้าย
- 6) หลักการแพทย์วิถีธรรม โรคเกิดและหายได้อย่างไร

7.4 สาระบันเทิง

- 1) เสี่ยงกู่จากครูใหญ่
- 2) ยอดหญิงนักพัฒนา

คำถามผู้ปลูก????????

ไม่เชื่อว่าทำได้
ผลผลิตได้น้อย
ราคาเท่ากับผักเคมี
ทำแล้วไม่คุ้มทุน ขาดทุน
เสียเวลา
ปลูกแล้วไม่มีที่ขาย ฯลฯ

คำถามผู้บริโภค????????

หาซื้อที่ไหน
ติดต่อใคร อย่างไร
ราคาแพง
เชื่อได้อย่างไรว่าอินทรีย์จริง
สินค้าไม่หลากหลาย
 ฯลฯ

คำถามผู้กระจายสินค้า ตลาด?????

ผลผลิตมีน้อยไม่พอรวบรวม
ใครทำข้างอยู่ที่ไหน
ใครรับรอง
ผลผลิตไม่ต่อเนื่อง
ตรวจสอบย้อนกลับอย่างไร ฯลฯ

คำถามเจ้าหน้าที่ นักพัฒนา ????

จะทำได้หรือ
หาเกษตรกรทำไม่ได้
จะแนะนำอะไร อย่างไร
ตลาดที่ไหน
มีปัญหาแก้ไม่ตกใครจะช่วย
งบที่ไหน
ไม่มีข้อมูล ฯลฯ

ดังนั้นการขับเคลื่อนต้องทำทุกระบบ

- ระบบการเรียนรู้และฐานข้อมูล
- ระบบมาตรฐานความปลอดภัย
- ระบบการผลิตและการจัดการกลุ่ม
- ระบบการกระจายสินค้า
- ระบบเชื่อมโยงผู้บริโภค
- ระบบการสื่อสารและประชาสัมพันธ์